

Укладач
Юрій ВИННИЧУК

УКРАЇНСЬКА МОДЕРНА ПРОЗА

АНТОЛОГІЯ

Харків
«ФОЛІО»
2017

Ольга КОБИЛЯНСЬКА

27.11.1863, м. Гура-Гумора на Буковині — 21.03.1942, Чернівці

Навчалася у німецькій школі, українську мову вчила приватно. Перші твори писала німецькою та польською, тим більше, що німецька культура справила на письменницю велике враження. Проте у 1880-х роках О. Кобилянська поглиблено вивчає українську і починає нею писати.

Поруч із реалістичними творами більшого розміру вона пише абстрактно-символістські етюди й новели, друкуючи їх в модерністських журналах та альманахах. За це її не раз критикували українські літератори та критики.

Етюд «Мої лілії» публікувався в альманасі «З-над хмар і долин» (1903).

МОЇ ЛІЛІЇ

Пустині дайте мені!

Далекої, широкої пустині з пекучим сонцем... без гуку і життя — нехай я плачу.

Там я не стріну нічиїх очей. Ні очей матері з віщим серцем... ні батькових, готових усе до бою за щастя дитини своєї... ні очей брутальної, буденної, цікавої юрби, — нікого не стріну.

Зарюю обличчя в запеклу землю й буду її освіжувати своїми сльозами, доки стануть і затоплять жаль мій смертельний і мене. А сонце буде їх усе пити й пити... жадібне сонце болю...

* * *

Довір'я?

Се маленька дитина зі щирими, невинними очима, що, набравши думок і почувань у подолок, біжить до того, хто кличе її до себе.

Не гамує слів своїх. Сміється й плаче просто, — воно іншого не знає: се — властивість його існування, краса його ціла і багатство!

І жде.

Великі очі його з вірою, не прочуваючи горя, дивляться просто в лице того, хто його кличе. Жадібно жде. Не знає — чого. Може, щастя якого. Або чого іншого, такого гарного й святого, як його душа, переповнена правдивими перлами.

Але ні.

Ось здійснюється сильна рука розчарування й падає тяжким каменем на ясну голівку його... його, що не знало іншого почуття, як правді, і віри в почування свої сонячні.

* * *

Є трояка любов.

Та, що годується ласощами, що годується поцілунками, і та, що поважна, як смерть, годує сама себе й других. Вона годує себе і сльозами, і горем, і сумом, і самотністю, а поза гробом — золотою тінню пам'яті — споминами про її святу, нестерпну силу.

* * *

Самотність — убога?

Хто се докаже?

А от послухайте, яка хмара сліз здійснюється з неї й гуляє! А рук білих, мармурових яка безліч, що перетинає її простір у судорогах болю; а мрій роздертих серпанки, що колишуться туди й назад, туди й назад; а думок рої, що напливають у неї брутальною силою, оббиваючи немилосердно, щоб кудись добігти борше й борше...

Куди?

Господи великий — куди?

* * *

Слухайте.

Зачиніть двері, збийтесь в гурток, зіпріть в собі видих і слухайте.

Серна біжить лісом.

Зеленим, веселим, буйним, розкішним лісом і шукає чогось.

Біжить. Квітки під ногами ломить, угинає. Шелестить листя дерев, шепче щось. Колишеться ледве помітно поважне галуззя старої лісної деревини.

Аж ось вона стала.

Чи вже добігла? Не знає.

Думає, що добігла. В різні боки нею кидало. Високими, свавільними скоками гнала вперед, а тепер зупинилася.

Її очі відкрилися широко.

Жде так непорушно, аж тремтить.

Що се? Постріл пішов лісом.

Нечутно починає щось ломитися, щось валитися, — і все на неї, все на неї. Її широко відкриті очі побачили відразу, чого не бачили досі... а її вуха почули, чого не чули досі. Тихий ліс заповнився таким, чого не знала досі, а з неї самої побігла кров.

Тому мусила зеленим лісом гнати.

Слухайте!

Марко ЧЕРЕМШИНА

13.06.1874, с. Кобаки на Івано-Франківщині — 25.04.1927, там само

Справжнє прізвище — Іван Семанюк.

Навчався у Коломийській гімназії. У 1896 р. виїхав до Відня, а в 1901 р. закінчив Віденський університет, однак диплом адвоката отримав лише в 1906 р. Відтак почав працювати адвокатським помічником у Делятині, а з 1912 р. адвокатом у Снятині. Активно займався громадсько-політичною, літературною і культурно-просвітницькою роботою.

Перше оповідання «Керманич» надрукував 1896 р. у газеті «Буковина». Опісля опублікував понад 60 оповідань та поезій в прозі.

ВЕСНА

Зелена левада вкрилась цвітками, гей дівчина-красавиця. Золоті метелики упиваються медом, а сонечко своїми проміннями, мов легіник, скобоче та цілує леваду. Легкий вітрець перечиться з сонцем, прилягає ід квіточкам та й собі їх цілує.

По леваді проходиться її власник, пан в дорогім одінню. Йому забаглося вибудувати тут літню альтану, де би міг собі вигідно сидіти і вдихати пахощі весняних цвітів. Найкраще під альтану видалось йому місце під калиною, що неподалік зазеленіла. Він прямував туди. Під калиною розстелився зелений барвінок на якійсь могилі, над котрою клячить похилена, стара бабусенька в латаній свитині.

Вона цілує барвінок та зрошує дрібними сльозами. Чудова весняна краса не сміється до неї, тільки плаче. Зелена левада тяженько стогне враз з нею, а сонце не ясніє, тільки червоніє.

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОДЕРНА ПРОЗА	
Ольга КОБИЛЯНСЬКА	
Мої лілії	5
Марко ЧЕРЕМШИНА	
Весна.	8
Ледові цвіти	9
Плач цвітів	9
Море.	9
Обнова	10
Гердан	10
Осінь.	11
Верба.	11
Василь СТЕФАНИК	
Самому собі	12
У воздухах плавають ліси...	13
Городчик до Бога ридав...	13
Під горою коло ліса...	14
Раненько чесала волосся.	14
Вночі.	15
І чого ти, серце мое...	16
Чарівник	16
Євген МАНДИЧЕВСЬКИЙ	
Коли сонце сходить...	17
Михайло ЯЦКІВ	
Доля молоденької музи.	20
Дитяча груди у скрипці.	21
Adagio consolante	22
Дорійське підсіння	23
Картина з дневника	24
Білий коник	26
Поштилон	26
Василь ПАЧОВСЬКИЙ	
Жертва мистецтва.	28
Євгенія ЯРОШИНСЬКА	
Смерть за життя.	44
Вечірні думки	46
Наталя КОБРИНСЬКА	
Du bist die ruch.	50
Блудний метеор	61
Відцвітає	63
Хмарниця	64
Іван ЛИПА	
Квіти.	68
Жах	71
Чорна мара	73
Так минали століття	74
Безсмертний	77
Турки. <i>Ритмічна фантазія</i>	80
Хата горить.	83
Олексій ПЛЮЩ.	87
Палкий мисленник і учитель	87
Страшна помилка. <i>Психологічний</i> нарис.	91

Одарка РОМАНОВА	108	Олекса СВЯТОГОР.	301
Статуя	108	Ромашкове сонце	301
Ефемериди	117	Будка.	302
Грицько ГРИГОРЕНКО	126	Шлях мій	304
Одна ніч.	126	Йосип ЗОРАНЧУК.	308
Краса.	131	Коли приїде час спокою	308
Михайло МОГИЛЯНСЬКИЙ	133	Остап ГРИЦАЙ.	314
Наречена	133	Про Анандра та Змія	314
Згуба.	136	Осінь.	321
Ратовниця.	138	Свято мертвих	325
Стріл.	140		
Гордій ЮРИЧ	144	КИЇВСЬКА БОГЕМА	
Тунелі	144	Клим ПОЛІЩУК	331
Тиша.	148	З виру революції. <i>Фрагменти спогадів</i>	
Микита ШАПОВАЛ	152	<i>про «літературний» Київ, 1919 р. . . . .</i>	332
Листки з лісу	152	I. «Музагет»	332
Гнат ХОТКЕВИЧ	164	II. «Фламінго»	334
Bella Donna	165	III. Професійна спілка мистців	
Леонід ПАХАРЕВСЬКИЙ.	172	слова.	335
В морі страждання	172	IV. «Мистецтво».	336
Галина ЖУРБА	177	V. «Льох мистецтва»	337
Коняка.	177	VI. «Мистецький цех»	339
Михайло ЖУК	188	VII. «Всевидат»	340
Тільки встати	188	VIII. Невідомість	341
Вона	223	Світ Червоний	342
Юрій БУДЯК.	232	Павло БОГАЦЬКИЙ.	409
Страшна мить	233	Українська хата	409
Павло БОГАЦЬКИЙ.	236	1. В Києві перед «Українською	
Під баштою зі слонової кості	236	хатою».	410
Гнат МИХАЙЛИЧЕНКО	283	2. Олекса Кузьмич Коваленко	
Блакитний роман	283	(1880—1927)	411
Інтродукція	283	3. «Терновий вінок».	413
Коли пожовкне листя...	285	4. Молодь гуртується.	414
В саду коло хати.	288	5. І лідер знайшовся	416
Палала червона заграва	290	6. «Бджола», «Будучність»,	
Аорист	292	«Будучина».	418
Під місячним промінням	294	7. Українська хата	419
Блакитні душі	298	Галина ЖУРБА	423
Посвята	300	Від «Української хати»	
		до «Музагету»	423
		Коментарі.	447

ЛЬВІВСЬКА БОГЕМА.
В КОЛІ «МОЛОДОЇ МУЗИ»

Остап ЛУЦЬКИЙ.	451
«Молода Муза».	451
Іван ФРАНКО.	454
Маніфест «Молодої Музи»	454
Петро КАРМАНСЬКИЙ	459
Українська богема. <i>З нагоди</i> <i>тридцятиліття «Молодої Музи»</i>	459
Слово в'яснення	459
I. «Український Мойсей».	460
II. Перший богеміст на галицькому ґрунті	463
III. Вацьо	466
IV. Пан професор	468
V. Бодьо	470
VI. Люнатик (Остап Луцький)	472
VII. Василь Пачовський	473

VIII. Михайло Яцків	475
IX. Володимир Бірчак	477
X. Степан Чарнецький	478
XI. Сидір Твердохліб	479
XII. О. Олесь	480
III. Осип Турянський.	482
XIV. Михайло Рудницький	484
XV. Сясьо Людкевич	485
XVI. Михайло Паращук	486
XVII. І. Косинін	489
XVIII. Михайло Петрицький	490
XIX. о. Михайло Світецький	491
XX. О Каварні	493
XXI. Ми й вони	495

Володимир БІРЧАК	499
Петро Карманський — історик «Молодої Музи»	499
Коментарі.	504